

DEO OPTIMO MAX.
UNI ET TRINO,
VIRGINI DEI-PARÆ ET S. LUCÆ,
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis decimâ mensis Martii, anno Domini M. DCC. LXXXV.

M. THIÉRY DE BUSSY, Consiliario Medico Regis ordinario in Senatu Parisiensi, Doctore Medico, Præside.

Utrùm hodierna capillos componendi ratio sanitati minùs conducat?

I.

ERITNE semper Opinio regina mundi? Hactenùs frustrà Philosophia sibi vindicat imperium; eâ derelictâ, illius partes sequuntur ipsi, qui sese sapientiores prædicant populi. Opinione quidem jubente, dum naturæ opera adornare, vel & etiam emendare gestit homo, ea nefandâ manu deturpat amens. Taceamus

enim ridicula cuti impreſſa ſtigmata & pigmenta, abſurdaſque aurium, palpebrarum, narium labiorumque depreſſiones, elongationes & perforationes: taceamus ſtolidam illam audaciam quâ barbaræ gentes calvariæ, nobiliſſimi organi arcis, vel templi, formam amant immutare: taceamus & ſuperſtitioſam teſtis unius apud hominum ſquallidiſſimos uſurpatam avulſionem. Gallorum hujus ætatis, omni doctrinâ omnibuſque artibus præclaræ, moribus attendamus. Hinc cachinnum movet pedum eleganter tenuium affectatio, quippe quâ permultos videas dolore voluptatem emere coactos, ſi forſitan illis choreæ, vel in amœno campo deambulatio arrideant: indè lugenda vel tenerrimorum cœca barbaries parentum, qui filiarum abdomen & pectus rigidioribus ſtrictioribuſque faſciis incarcerare audent: lugenda ſimul & execranda quarumdam prægnantium fœminarum amentia, quæ quaſi ſanctiſſimi muneris ipſas puderet, ſuſceptum opus pretioſſimum in diſcrimen adducere non dubitant. Verùm adversùs ea irritis ferè conatibus jam inſurrexerunt Philoſophi. Sed perinde ac ſi capillos componendi methodus hodierna ſanitati prorsùs indifferens eſſet; de eâ, forſan ipſi opinioni obtemperantes, ſiluerunt. Liceat igitur illius incommoda, pro tenuitate noſtrâ, arguere tentemus.

I I.

CAPILLUS è cute calvariam ambeunte, prodit origine nondum rectè cognitâ; quamvis permulti, nec mediocres quidem viri ad eam in apricum deducendam ſe accinxerint. Verùm multis ſcatent eorum ſcripta erroribus, ideò quod in pilorum humanorum deſcriptionem è ſtructurâ apud brutas detectâ multa attulerint. Quæ igitur ipſimet percepimus, ea tantùm adducemus; ſed ut minùs nos erraſſe quis putet, nonnullos illuſtres authores ſæpè eadem ac nos vidiſſe oſtendemus. E duplici loco oriri poſſe pilos *Ruiſchius* (1) annotaverat, è telâ celluloſâ cuti ſubjectâ, necnon è cute ipſâ, quod confirmavit *Kaaw-Boerrhavius*. (2) Capillos autem è telâ cellulosâ omnes ortos ſcripſerunt. Verùm ad occipitium præſertim frequentes tenues capillos reperiri, quorum radicula vix externam cutis ſuperficiem attingeret, obſervavi. Duplex autem cum ſit radiculæ origo, duplex etiam fabrica. Quæ cutim vix attingit radicula ſphæricam refert figuram & pelluceſcit decolor. Ferè decolor etiam ab eâ ad externam epidermidis ſuperficiem uſquè tendens capilli portiuncula, quam membranacula circumdat. Etiam, cute maceratâ, capillum avulſum ea radicula ſequitur. Memoratæ quidem illæ partes capillo nudo paulò molliores ſe præbent. Adipoſam è contrà telam ſubeunt radicula implicatiorem apparatum obtinet; ſive enim capillus à

(1) Epiſt, Prob. I, p. 8.

(2) Perſp. Hippocr. §. 311, 315.

parte exteriori evellatur, five ordine inverfo, ereptâ cellulofa adipofâ, illius origo inquiratur, hæc funt deprehendenda : Capilli partem in tegumentis latentem veftit vagina (1) cylindrica exteriori fine, orificio fcilicet, conica : anguftior etiam versùs fundum facta in hemifphericam ovalemve definit figuram. Avulfum ea pilum quandoque non fequitur, quandoque cum capillo mediam tantum exteriorem ejus partem evelles, interiori remanente, utpotè quæ tenerior fit. Corio quidem macerato, capillum femper deferit vagina. Pellucida ea cùm fit, facilè quam veftit capilli portionem & fedentem ejus in fundo radiculam percipere eft. Saturatiori capilli ipfius nudi colore intincta ut plurimum radicula rotundam tunc præ fe fert figuram : pallidior è contrà radiculæ proximè accedens capilli portiuncula. Duplici autem crederemus radiculam membranulâ obduci, interiori fcilicet tenerrimâ & quafi mucosâ, externâque paulò firmiori & vaginæ continuâ. Porrò fi denudetur capilli origo, quæ fphærica videbatur radicula, tum evoluta, quafi in conum irregularem abit; (2) cum haud raro quâ parte capillo adhæret eo tenuiori facto aliquantulo fit craffior. Prorsùs mollis ad apicem facta fui fæpiùs portiunculam in vaginulæ fundo linquit; undè, ni fallor, huic fundo remanet quid coloratum. Radiculæ medium obtinet cavitas, quæ conica intrà capillum producitur & in canaliculum fecundùm illius longitudinem abit. Epidermidem in capillum reflecti, illique exterioris loco membranæ adnafci authores benè multi fcripferunt; verùm, denudato abfterfoque pilo, fruftrà locum quo reflecteretur epidermis, ejufque veftigia hærerent quæfivimus. Quod ad ipfiufmet capilli fabricam attinet, reticularis ea nobis vifa eft. Intenfum magis internâ fubftantiâ colorem cortex obtinet, obfcurioribufque reticulatim diftinguitur lineis quas pro vafculis habuit *Senacus*. Villis exteriùs munitum huncce corticem nonnulli dixerunt; eos quidem villorum loco fordes vidiffe alii contenderunt. Ut ut fit, conftat, æquali alternoque motu inter digitos preffo fricatoque capillo, illius femper radicem progredi. Quod quidem illius conicæ figuræ ne tribuas, cum parum craffitie perlongi capilli extremitates ambæ inter fe differant. Fibrillas ab authoribus defcriptas cortice connexas ut videremus nobis non tanta felicitas contigit. Capillorum apex quandoque finditur; indè ramofos quidam capillos dixerunt.

Quadruplicem in genere agnofcimus capillorum colorem, album fcilicet, flavum, rufum & nigrum : ex hifce variè nuptis facilè colores habeas omnes quibus diverfarum gentium comæ diftinguntur. Ut plurimùm in calidis regionibus nigerrimum colorem obtinent capilli, in temperatis caftanearum æmulantem, in frigidis flavum, &, quod mirum poffet videri, fufco-nigrum frigidiffimo fub climate. Generatim igitur nigredinem auget ficca calidaque temperies; immixtâ è

(1) Winflow, Expofition Anat. Traité des Tégumens, N°. *99*.

(2) Conicam & incurvam habet Malpighi, Oper. pofth. in-fol. p. *93*.

contrà flavedine, illam temperat humida & frigida : ità ut Borealium populorum ideò fuſco nigros eſſe capillos diceres, quod ob rigidum gelu ſiccior ſit quem ſpirant aër. Temperatis & frigidiuſculis ſub climatibus frequentiores rufi capilli, ſub calidioribus & frigidiſſimis non infrequentes reperiuntur, licèt ibi nullas flavedine intinctas comas offendere ſit. Canos autem fieri, ſenectute accedente, vel nigerrimos capillos nemo neſcit. Verùm in calidiſſimis, tum Africæ; tum meridionalis Americæ plagis non raró ex parentibus nigerrimis capillis cuteque obſcurè fuſcâ, vel & etiam nigerrimâ gaudentibus naſcuntur albeſcentibus capillis piliſque aliis, cute pallidè albiſſimâ, iridibus ſæpiùs rubris homines quos oculorum acies hebes, multa alia incommoda, mors demùm præmatura vitiosè conceptos arguunt. Sed & etiam temperatis in regionibus occurrunt quandoque homines quibus vix, ac ne vix quidem flaveſcit coma, debiles ſunt oculi, rubent irides; (1) multò mitiùs cœterum à naturâ affecti quàm prædicti è nigris fuſcis-ve orti parentibus. Rectiſſimi ut plurimùm frigidis in regionibus capilli, in calidioribus jàm criſpi fiunt, ità ut in calidiſſimis quibuſdam Aſiæ & Africæ plagis parvos in cincinnos abeant, etiam mox memoratis nigritis albis. Eò majori craſſitie donantur capilli quò nigriores, nigritis tamen tenuiſſimi:

I I I.

PER omnem vitæ curriculum capillos creſcere vulgò notum. Si autèm, adhibitis pigmentis, tingantur; non longo elapſo tempore, nova colore nativo gaudens portiuncula accreſcit. Dum è contrà ſenili canitie, vel ut quandoque morbo evenit, aliâ coloris mutatione tentantur, (2) mutationem totus capillus ſubit. Capillum igitur novâ è radice prodeunte portione, creſcere credas, credas & etiam eum non mortuum eſſe corpus. Tonſo capite, citiùs recreſcunt capilli. Frequenti verò celebratâ raſurâ, præſertim pueris fiunt nigriores. Ubi quidem ſæpiùs pectine diſcriminantur, faciliùs eos creſcere autumemus, cum certam in longitudinem nigritarum coma pexa producatur. Nondùm, licèt multi hanc ſententiam foverint certa compertum eſt obſervatione num humidum quid capilli

(1) Hujuſmodi infantem quindecim menſibus natum, non nihil toroſum, rubentibus quidem genis, patre 45, matre 24 annis, comâ nigrâ cuteque non nihil fuſcâ diſtinctis ortum, ſe in unâ ex Açoribus Inſulis *Tercer* dictâ vidiſſe mihi retulit Cl *Renaud*, D. M. M. Similem etiam reperiit anno proximè elapſo puellam propè ferream vici *Chaillot* dicti portam, tenuium ſorbilium venditoris (*d'un Limonadier*) filiam. Tredecimum ea agebat ſuæ ætatis annum, ei rubentes etiam genæ: pater verò fuſco-flavis capillis gaudebat.

(2) E medicamento vehementiſſimo capilli nigri ſubitò in fulvos mutati. *Journal de Trévoux*, 1703; *& Hiſtoire de l'Académie Royale des Sciences* Multa etiam vulgò adducuntur canitiei ſubitò ingruentis exempla, è quibus quidem, (ſaltem ſi de mirandâ celeritate quâ accedere dicitur canities aliquid demas), animi pathemata præmaturam canitiem inferre poſſe deprehenditur. Canos è contrà robuſtiſſimi ſenis capillos verſùs ejus ſeptuageſimum annum priſtinum nigrorem recuperaſſe legitur in Hiſt. Acad, Reg. Scient.

perſpirent; verùm humori excernendo eos aptos eſſe comprobat plica Polonica, quo in morbo fit ad eos metaſtaſis quam verè criticam habeas cum, eâ obtentâ, primaria ſymptomata ſedentur, quæ tonſis è contrà capillis recrudeſcunt. Humorem etiam oleoſum eos fundere facillimè colligas ex eo quod reverâ pingues deprehendantur, lintea ipſis impoſita ſordeſcant coloreque fuſco maculentur. Undè coloratum hocce oleum conjicias, eoque deficiente, canos fieri capillos, qui cani facti ſicciores ſunt.

Præterquam quod oleoſum ſmegma capilli fundant, aliæ ipſis functiones, alius uſus. Naturæ ad pernoſcendos in ſingulis ipſius operibus fines eam interrogare quamvis ridiculum ſæpiùs videatur; illam tamen crines capiti circumponendo ſibi propoſuiſſe arbitramur, ut nempè caput ſimul adornaret & ab externis noxis tueretur. Aſt moroſum audias Ariſtarchum, nihil incomptis capillis horridius eſſe contendentem, nec cur caput potiùs quàm partes aliæ longis pilis donaretur nullam rationem poſſe afferri conclamantem. Sed illius rumores liceat unius aſſis eſtimemus. Horrida illi videtur incompta ſquallidaque coma: ad brutas reſpiciat pilum linguâ abſtergentes, inconcinnandamque ſciat homini à naturâ conceſſam comam non fuiſſe, cum illi pro inſtrumentorum ſuppellectili ſublunaria corpora omnia adnaſcantur Cur longis pilis abundet caput non videt! Nobilitatem habitantis in calvariâ organi perpendat, perpendat & humani capitis ſtructuram ac ſitum multoque majorem cranii partem homini patere videat, quam pleriſque animantium. (1) Prolixos etiam attendat capillos in alas dorſumque deſcendere, quo loco parcior adeps, rariſſimi pleriſque viris pili, protegendumque, cui noxam valeret frigus inferre, debile ſæpiùs organum, pulmonem nempè. Breves igitur capillos tantùm videas nigritis, è calidiſſimâ mundi regione ortis. A Solis radiorum actione vividiori aëreque frigido calvariam defendunt crines; cui quidem officio exercendo egregiè ſunt idonei; cùm lentè admodum calorem concipiant, & ſemèl conceptum nonniſi lentè diſpergi ſinant (2). Humiditatem etiam valent arcere, necnon perſpirationem juvare, tùm ab oleoſum quo madent humorem, tùm ob electricum motum quem facilè, vel leviori affrictu, concipiunt. (3)

(1) Si caput hominis brutarum capiti attentè componas, duos hiſce deprehendes ſuperficiei calvariæ trientes, collo, auribus, naribus, mandibulâque protegi. Etiamque pleriſque ſimilis, qui cynocephali ſunt, dùm è contrà homini duo cranii trientes liberi ſint cum perbreves habet nares, aures, maxillas, collumque inferiori ejus capitis loco adaptetur. Et quidem cujus caput hominis capiti proximè figurâ accedit, *Orang-outang* in Inſulâ Java, *Bontio* referente, prolixis capillis diſtinctus occurrit.

(2) Corpora, ut vocant, *idioelectrica*, inter quæ infimum pili locum non tenent, electrico motu ducendo parùm idonei cùm videantur, calorem etiam longè difficiliùs *eteroelectricis* ſeu *conductoribus* perducunt.

(3) Electrico motui concipiendo maximè aptos capillos experimentis comprobavit Cl. *Brydone*, Journey through Sicilia. XI Letter. Verùm nè quis electricitati medicæ nimium tribuens, vel ma-

I V.

CAPILLOS, calamiſtris admotis, torrere, nec haud levi quidem ſinè dolore apice arreptos, pectine versùs caput ducto, repetitis ictibus criſpare, varios in cincinnos & orbes variaſque in texturas accommodare, diſponere, diſpoſitos ferreis plumbeis-ve filamentis connectere, ſtrictis ut viris mos eſt ligamentis vincire, vel, ut fœminis placet, circa impoſitum vertici pulvinar adaptare, adſcititioſque ſæpiùs adjungere, dein adipibus, ſeu, ut vocant, pomatis variis odoramentis refertis ungere, demum amylo, vel aromaticis acrioribus, flavum cinereum-ve colorem referentibus conſpergere ſumma eſt *comitricis* apud nos hodiernæ artis. Nunc quidem calamiſtrorum calore quamdam capilli labefieri partem obvium eſt, ita ut ampliùs tranſſudare nequeat pinguis humor, imò labes ad radicem uſque producatur. (1) Porrò frontis præ aliorum locorum capillos calamiſtrare mos eſt, quod quidem eò abſurdiùs, quò pars illa calvitiei magis obnoxia ſit. Qui autem capillos violenter ut criſpi evadant pexando dolor incutitur, neceſſariò humorum fluxionem capillatum versùs corium advocat, ſæpiùs igitur indè quædam quaſi phlogoſis ortum ducit, quæ aliquot per horas producatur; ita ut non ſine dolore partem premas. Uberior eo loco facta perſpiratio facillimè tunc vel leviſſimo frigore repercutienda cephalalgiam, hemicraniam, coryzam aliaque ſimilia producere valebit. Dolorem etiam facit ad caput propiùs admotum vinculum; quod ſi ſtrictius ſit, capillos ipſos nimiâ preſſione lædet. Ubi feminæ ſpulvinaribus, adſcititiis capillis, ferreis acubus aliiſque id genus admotis, comæ molem nimis adaugent, præter timeſcendum capillorum defluvium, (2) caput defatigatur, fugatur ſomnus, præſertim apud delicatulas, quæ capitis dolore vel gravedine ut plurimùm laborant. Verùm innocens-ne reputari valet adipum (3) amyli (4) acriumque aromatum uſus? Rancidis enim factis

gneticarum nugarum factus præco, noſtris abutatur dictis, nullam aliam actionem electrico capillorum motui me tribuere hic annotabo, niſi quæ diſpergat humiditatem & ſic apprimè perſpirationem juvare queat. *Confer.* Nollet, *Eſſai ſur l'Electricité des Corps.*

(1) Heu mala vexatæ quanta tulere comæ!
Quam ſeſe præbuerant ferro patienter & igni;
Ut fieret torto flexilis in orbe ſinus!
Clamabam: ſcelus eſt, iſtos ſcelus urere crines.
Sponte decent: capiti, ferrea, parce tuo:
Vim procul hinc remove. Non eſt qui debeat uti,
Erudit admotas ipſe capillus acus.
Formoſæ periere comæ. *Ovid. Eleg. 4, l. 1 Amor.*

(2) Quæque caput paſſim cumulatum crinibus augent,
Turpè gerent nudo vertice calvitiem.

(3) Adipibus tamen contrà capillorum defluvium uti conducit. Verum priuſquàm novum adipem addas, abſtergendus eſt, qui jam illitus fuit capillus. Inter adipes anteponendi ſunt qui fluidiores & lentiùs ranceſcunt, ut carnivororum animalium. Meritò igitur Urſinus commendatur.

(4) Amylum linteos eo obductos erodere annotat Ramazzini de Morbis art. c. XXII. Addendum

adipibus, aromatum acredine amylique erodente vi nonne vellicari debet cutis, indè pruritus, capitis anxietas, minùs quietus ſomnus. Prædictis ſordibus etiam cum oleoſo capillorum humore mixtis cuti quaſi unguen adnaſcitur. Id autem ſi reverâ perſpirationi inſenſibili poros obliniendo non impedimento ſit; ſaltèm, qui puris è capillis facilè defluxiſſet & in auras vaporaſſet, ſudorem ad cutim retinet, ita ut, frigefacto illo ſudore, ſubita calenti capiti refrigeratio inferatur. Sed & etiam ſordes illæ naturalem capillorum vim electricam minuunt quam perſpirationi vidimus feliciter conducere. Demùm dum ſparguntur pulveres, illarum quædam pars volitando pulmones ingreditur; quam innoxiam non debes habere: debilibus enim pulmonibus dypſnæam, fugacem reverâ, ſubitò facit, necnon obſervatione conſtat aſthmati, peripneumoniæ tabique pulmonali præ aliis obnoxios eſſe pexatores.

V.

VERUM quid ad componendos capillos varia adhibita artificia nociva habeas, qui mox capillos ornamentum capiti à naturâ conceſſum contendebas, opponit *Zoïlus?* Non vinces, Zoïle; non enim compoſitionem, illius abuſum reſpuo. Calamiſtra, quæſo, amylus, acres aromatici pulveres ceteraque decenti ne erunt capillorum compoſitioni neceſſaria? Longè quidem; cui bono enim nativum colorem fuco deturpare audeas? Albam cutim florenteſque genas nonne jucundè diſtinguit nigrum ſupercilium; cur igitur & corvinâ nigredine nitens coma noceret? Etiam ad fuſcedinem vergat cutis color; ſi album flavum ve admoveas pulverem, vel illius coloris oppoſitione, vel hujus diffuſione fuſcedo conſpicua magis evadet. Qui quidem caſtanearum colori color eſt æquiparandus dulcem jungit cum candido fronte pugnam, dulciſſimam cum niveâ cute vix flaveſcens coma. Nec eſt cur croceo aureo-ve ſplendore nimis divitem cæſariem geſtias fucare: pulcherrimam memineris croceis fuiſſe capillis Auroram, novumque roſeas in genas ſimilibus è capillis lucem reflecti. Capillorum canitiem celare audes! Non times debitam ſenectuti reverentiam proinde denegandam? At, omiſſo pulvere, ſquallida coma videbitur. Ne quidem, ſi pectinis dente quotidiè diſcriminatam aquâ purâ madente ſpongiâ abſtergendam, linteiſque dein exſiccandam cures. (1) Sic nitidi facti jucundo ſplendeſcent decore. In orbes eos ducere placet; ante ſomnum laxiùs volvantur, volutique per noctem maneant, & eos in cincinnos abeuntes aurora videbit. Perlongi ſunt; molliter textorum extremitates

capillos è capite frequenter amylo conſperſo deproptos nimis exſuccos eſſe quam ut ad capillamenta texenda adhibeantur. Furfuraceas herpetes etiam fronti ſæpiùs inducit amylus.

(1) Quem quidem agendi rationem natura brutas edocuit; cum linguâ vel pedibus ſalivâ irroratis pilos abſtergant. Ceterùm ea methodo perſpiratio fit vividior & caput etiam contrà frigoris impreſſiones munitur. Vide *C. Celſum*, Lib. 1, c. 4.

coërceat vitta. (1) Verùm fœminis tantùm similes curæ, satis sit si puros & rectè pexos habeant capillos viri, quibus tum ingenii, tum corporis masculum robur formæ decori multò præstantius venit ornamentum. Bellulis igitur exquisitum comæ cultum linquant, bellulis istis hesternâ languidioribus rosâ, vel, ut jocosè cecinit Poetarum lepissimus, mollioribus

cuniculi capillo
Vel anseris medullulâ vel imulâ oricillâ,
Vel, &c.

His quidem etiam & amylum, calamistra, aromata ceteraque ejusdem farinæ per me liceant; dum nihil mirum sit, si pulchritudinem sanitati propriam emptitiæ suæ *bellitudini* postponant.

Ergò hodierna capillos componendi ratio sanitati minùs conducit.

(1) Non sint sine lege capilli.
Admotæ formam dantque negantque manus.
Nec genus ornatûs unum est: quod quamque decebit,
Eligat, & speculum consulat antè suum.
Longa probat facies capitis discrimina puri:
Sic erat ornatis Laodamia comis.
Exiguum summâ nodum sibi fronte relinqui,
Ut pateant aures, ora rotunda volunt.
Alterius crines humero jactentur utroque:
Talis est assumpta, Phœbe canore, lyra:
Altera succinctæ religetur more Dianæ,
Ut solet, attonitas cum petit illa feras.
Huic decet inflatos laxè jacuisse capillos.
Illa sit adstrictis impedienda comis.
Hanc placet ornari testitudine Cyllenea:
Sustineat similes fluctibus illa sinus.
. . . .
Et neglecta decet multas coma. Sapè jacere
Hesternam credas; illa repexa modo est.
Ars casum simulet.

Ovid. Artis amat. Lib. III.

Proponebat Parisiis BERNARDUS - NICOLAUS PLUUINET, Parisinus, Universitatis Medicinæ Monspeliensis, Doctor, necnon Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, Theseos Author.

A. R. S. H. 1785.

AB OCTAVA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi. 1785.

